

علفبای هرز مزارع چغندر قند در استان باختران

Weeds of sugarbeet Fields in Baktaram Area

از : منصور منتظری

پاکسازی : دحد کولیوند

چکیده

در مزارع چغندر قند استان باختران ۵۵ گونه علف هرز شناسائی شدند . از میان آنها ۱۱ گونه که از تراکم بیشتر و سطح انتشار وسیعتری برخوردار بودند بعنوان علفبای هرز غالب تعیین گردیدند .
سلمک *Chenopodium album* ، قوزک *Hibiscus trionum* ، خرفه *Portulaca oleraceae* ، بیچک وحشی *Convolvulus arvensis* و سورگم *Sorghum halepense* مشمول گونه های غالب بودند .

مقدمه

در دنیا حدود ۷/۷ میلیون هکتار چغندر قند کشت میشود که متوسط عملکرد ۲۸/۶ تن در هکتار میباشد (Martin & Leonard & Stamp 1976) . از این مقدار سیم استان باختران حدود ۹ - ۸ هزار هکتار با میانگین تولید ۲۶/۸ تن در هکتار است . (آمار ایستگاه چغندر قند باختران ، ۱۳۶۴) . چون عملیات کشت و کار بخصوص مبارزه با علفبای هرز در این استان غالباً " بصورت غیر مکانیزه (سنتی) عمل میگردد ، لذا این مقدار تولید در واحد سطح با هزینه های کارگری بالا و اتلاف وقت و نیروی زیادی همراه است .

علفیای هوز یکاله پین برک مشکل اصلی در چغندر قندهستند . در سال های اخیر کاشت ، داشت و برداشت چغندر قند (در دنیا) در سطح بالایی بصورت مکانیزه در آمده است . ماشین شدن عملیات زراعی ، استفاده از کارگر را محدود به وجین علفیای هوز نمود و کار برد تکنیکی کاملاً " موثر در سالهای اخیر در این زراعت ، هزینه های کارگری را تقریباً " حذف کرد . (Fryer & Makepeace, 1977)

هدف از این مقاله ارائه گزارش وضعیت جامعه علفیای هوز زراعت چغندر قند و اهمیت آنها در باختران است ، تا بتوان با شناخت این مشکل برای دستیابی به راه حل اصولی آن اقدام نمود .

روش تحقیق

در سالهای ۱۳۶۳ و ۱۳۶۴ از مزارع چغندر قند مناطق اسلام آباد ، سنجایی ، سنقر ، بیستون و حنند در هر فصل زراعی دو بار بازدید بعمل آمد . یک بار در اردیبهشت ماه قبل از وجین و بار دوم در مرداد و شهریور زمانیکه کلمه علفیای هوز موجود میلت سبز شدن و رسیدن به مرحله گل دهی (که برای تعیین گونه ضروری بود) پیدا کرده بودند . پس لیستی و تکنیکی از علفیای هوز شناسایی شده به همراه اسامی محلی آنها تهیه گردید . در این بررسی تعیین علفیای هوز غالب بصورت مشاهده ای صورت گرفت یعنی آن دسته از علفیای هوز که در مزارع چغندر قند از انبوهی زیاد و سطح انتشار وسیعتری برخوردار بودند بعنوان علفیای هوز غالب منظور شدند .

جدول ۱. علفهای هرز غالب در مزارع چغندر قند باختران

نام علمی		نام فارسی	نام محلی
<i>Chenopodium album</i> L.	A	سلمک	سلمانه
<i>Convolvulus arvensis</i> L.	P	پیچک وحشی	لولو
<i>Euphorbia chamaecybe</i> L.	A	فرقیون	خوشیل
<i>Galium tricornis</i> With.	A	بی تی راخ	دوگنه
<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.	P	شیرین بیان	بلک شیرینه
<i>Hibiscus trionum</i> L.	A	توزک	زنگوله گیاه
<i>Polygonum aviculare</i> L.	A	هفت بند	زون ملوچک
<i>Portulaca oleraceae</i> L.	A	خرقنه	دندان تیز کره
<i>Solanum nigrum</i> L.	A	تاج ریزی	هشد رزگه
<i>Sorghum halepense</i> (L.) Pers	P	سورگم قتیاق	حلیط
<i>Xanthium spinosum</i> L.	A	تسوق	-

A= Annual

یکساله

P= Perennial

چند ساله

جدول ۲ . علفهای هرز مزارع چغندر قند با تراکم و سطح انتشار کم (در باختران) .

Table 2. Weeds of sugar beet fields with less density and distribution

نام محلی	نام فارسی	نام علمی
-	گاویند	<i>Abutilon theophrasti medic</i>
-	ختی	<i>Aicea digitata</i>
تاج خروس	تاج خروس	<i>Amaranthus retroflexus L.</i>
-	آناقالیسی	<i>Anagalis arvensis L.</i>
گلک زرد	با بونب	<i>Anthemis cotula L.</i>
چوقان	یولاف وحشی	<i>Avena ludoviciana Durieu</i>
تریوکه	کم وحشی	<i>Brassica campe L.</i>
چنچنه	-	<i>Eupleurum crocerum</i>
گلک چرمی	ازمک	<i>Cardaria draba (L.) Desv.</i>
زرنه سیری	گلرنگ وحشی	<i>Carthamus oxyacanthus M. B.</i>
مرور	زیرک	<i>Cephalaria syriaca(L) schrad</i>
سلمانه	سلمک	<i>Chenopodium rubrum L.</i>
چنچنه	کاسنی	<i>Cichorium intybus L.</i>
کنگر	کنک وحشی	<i>Cirsium arvense (L.) scop/</i>
گوش کاواریه	-	<i>Gringia orientalis (L.) Andry</i>

نام علمی	نام فارسی
<i>Cuscuta chinensis</i> Lam.	سس
<i>Cynodon dactylon</i> (L.) pers.	مرغ - چایر
<i>Cyperus rotundus</i> L.	اویار سلام
<i>Datura stramonium</i>	داتوره
<i>Echinochloa crus-golli</i> (L.) P.B.	سوروف
<i>Falcoria sicides</i> (Wib) Aschers	نازایاتی
<i>Heliotropium colosum</i> D. Met.	آفتاب پرست
<i>Lactuca scariola</i> L.	گار چاق کن
<i>Lathyrus aphaca</i> L.	خاگر
<i>Lisaea heterocarpa</i> Boiss	سگ دندان
<i>Lolium persicum</i> Boiss et Hohn.	گیج دانه
<i>Malva parviflora</i> L.	پتیرک
<i>Papaver decaisnei</i>	شقایق
<i>Papaver dubium</i> L.	شقایق
<i>Phragmites communis</i> trim.	نی
<i>Plantago media</i> L.	بارهنگ
<i>Polygonum convolvulus</i> L.	دفت بند
<i>Polygonum persicaria</i> L.	دفت بند
<i>Ranunculus arvensis</i> L.	آلاله وحشی

نام علمی	نام فارسی	نام محلی
<i>Rumex crispus</i> L/	ترشک	ترشکی
<i>Salvia syri</i>	مریم گلی	چیزرگه
<i>Setaria viridis</i> (L) P.B.	ارزن وحشی	-
<i>Silen conoidae</i>	سیلن	قلیان آبی
<i>Sinapis arvensis</i> L.	خردل وحشی	تریوک
<i>Sonchus arvensis</i> L.	شیرتینی	-
<i>Turgenio latifolia</i> (L) Hoffm	ماستونک	نورنگ
<i>Vaccaria pyramidata</i> medik	جفجنگ	جفجنگ
<i>Vicia hyranica</i>	ماشک	دم گنگ
<i>Vicia narbonensis</i> L.	ماشک	دم گنگ

از میان ۵۵ گونه علفبای هرز شناسایی شده ، ۱۱ گونه بعنوان علفبای هرز غالب شناخته شدند -

که سه گونه از آنها دائمی و بقیه یکساله هستند (جدول ۱) . از علفبای هرز پهن برگ ، سلمسک

گونه *C. album* نسبت به سایرین از انبوهی بیشتری برخوردار بود . این علف هرز

در باختران معمولاً " در فروردین ماه و همزمان با چغندر قند در مزرعه ظاهر میگردد . بنابراین در صورتیکه

با سلمسک مبارزه نشود رقابت آن با محصول می تواند بسیار چشمگیر باشد . از علفبای هرز دائمی غالب ،

شیرین بیان در مزارعی که آب سطح زیر زمینی بالاست زیادتر مشاهده میشد و به دلیل دارا بودن ریشه

بسیار عمیق ، کار مبارزه با آن بسیار مشکل میباشد . سورگم *S. halepense* کد یک

کشیده برگ دائمی است ، علاوه بر تراکم زیاد بعلت آزاد ساختن ترکیبات بازدارنده رشد گیاهان زراعی

(Putnam , 1984) دارای اهمیت ویژه ای است .

از مجموع علفبای هرز موجود در مزارع چغندر قند استان باختران (جدول ۲) ثابت شده است که

گونه های کنگر وحشی *C. arvense* ، مریم گلی *S. syriaca*

گاو بنده *A. Theophrasti* ، داتوره *D. Stramonium*

، مرغ *C. dactylon* و اوپار سلام *C. rotundus* از

طریق آزاد کردن مواد سمی ، روی جوانه زدن بذور و رویش گیاهان زراعی مختلف اثرات نامطلوب

میگذارند (Putnam, 1984 'Qasem & Abu- Irmaileh, 1985 'Levitt et al, 1984)

(Castro et al, 1985) لذا علیرغم پائین بودن جمعیت این گونه ها ، خسارات ناشی

از تاثیرات آللوپاتی (Allelopathy) آنها باید مورد توجه قرار گیرد . گونه سن

C. Chinensis که یک انگل پلی فاژ میباشد در بعضی از مزارع چغندر قند بصورت موضعی

شاهده میشود . در صورت عدم کنترل این گیاه انگل خطر گسترش آن در منطقه قابل پیش بینی است .

Weeds of sugar beet fields in Bakhtaran province

Montazeri/M. and Kulivand, M

In sugar beet Fields of Bakhtaran 55 weed species were identified. 11 species with high density and wide distribution were recognized as dominant weeds (table 1). common lambsquarters (Chenopodium album), bindweed (Convolvulus arvensis), Flower-of-an-hour (Hibiscus trionum). Common purslane (portulaca oleraceae) and johnson grass (Sorghum halepense) were included. Most frequently found weed ?

Abstract

Weeds of sugar beet fields in Bakhtaran province

Montazeri/M. and Kulivand, M

In sugar beet Fields of Bakhtaran 55 weed species were identified. 11 species with high density and wide distribution were recognized as dominant weeds (table 1). common lambsquarters (Chenopodium album), bindweed (Convolvulus arvensis), Flower-of-an-hour (Hibiscus trionum), Common purslane (portulaca oleraceae) and johnson grass (Sorghum halepense) were included the most frequently found weed ?